

Eduskunnan lakivaliokunta

HALLITUKSEN ESITYS 178/2018

Helsingin vankila toimii täytäntöönpanolaitoksena Etelä-Suomen ikosseuraamusalueen muuntorangaistukseen tuomituille. Vuosittain vankilaan saapuu noin 300 henkilöä suorittamaan muuntorangaistusta. Heistä karkeasti ottaen puolet maksaa viiden arkipäivän sisällä sakkonsa vankilaan saapumisen jälkeen. Vankila toimiikin tehokkaana painostuskeinona sakon maksamiseksi. Valitettavasti tällöinkin sakon maksajana on yleensä joku muu kuin tuomittu itse; vaimo, tyttöystävä, äiti. Näin tuomioistuimen määräämä varallisuuteen kohdistuva seuraamus usein kohdentuu de facto jonkun muun kuin rikokseen syyllistyneen varallisuuteen.

Muuntorangaistusten pituudet ovat niin lyhyitä, että uusintarikollisuuteen vaikuttavaa työtä sakkovankien kanssa ei käytännössä ehditä tehdä. Sakkovangeilla on paljon terveys-, päihde- ja sosiaalisia ongelmia, esimerkiksi asunnottomuutta. Näiden ongelmien kanssa työskentely edellyttää verkostoyhteistyötä tuomitun kotikunnan kanssa, mikä puolestaan edellyttää henkilöstöä. Mikäli hallituksen esityksessä arvioitu sakkovankien päivittäinen lisäys 30 sakkovangilla toteutuu, se merkitsee vuositasolla koko maassa lisää noin 500 – 600 henkilöä, jotka tulevat vankiloihin suorittamaan muuntorangaistusta. Lisärahoitusta tarvitaankin juuri henkilöresursseihin, jotta voidaan panostaa erityisesti sakkovankien kanssa työskenteleviin henkilöihin. Rikosseuraamuslaitos on joutunut sopeuttamaan toimintaansa kymmenen vuoden aikana vähentämällä henkilöstöään 600 henkilötyövuodella, joten lisähenkilöstön tarve on ilmeinen.

Hallituksen esityksessä tuodaan esiin muuntorangaistukseen tuomittujen sijoittaminen päihdekuntoutuslaitokseen rangaistuksen suorittamisen aikana. Tällä hetkellä Helsingin vankila sijoittaa sakkovankeja Ridasjärven päihdehoitokeskukseen.

Lyhyiden tuomioiden ja erinäisten akuuttien terveysongelmien hoitamistarpeen vuoksi päihdekuntoutuslaitokseen sijoitukset eivät kuitenkaan ole lukumäärältään merkittäviä. Päivittäin Ridasjärvellä on sijoitettuna keskimäärin yksi sakkovanki. Eli arviolta viidestätoista sakkovangista yksi pystytään sijoittamaan päihdekuntoutukseen.

Vankeuslain mukaan vankeuden tavoitteena on lisätä tuomitun valmiuksia selvitä siviilissä ilman rikoksia. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna vankilan mahdollisuudet toteuttaa tätä tavoitetta sakkovankien osalta ovat hyvin rajalliset johtuen erityisesti heidän moniongelmaisuudestaan ja lyhyestä vankilassa oloajasta. Vankilaan joutuminen voidaan toisaalta nähdä syrjäytyneen yksilön näkökulmasta tarkasteltuna myös mahdollisuutena päästä takaisin yhteiskunnan palveluverkostoston piiriin edes lyhyeksi ajaksi.

Tulevaisuutta ajatellen pitäisin tärkeänä etsiä vaihtoehtoja nykyiselle muuntorangaistukselle. Norjan sakkopalvelun kaltainen seuraamus voisi olla käyttökelpoinen myös Suomessa. Norjan mallissa mahdollisuus työskennellä tuomitun kanssa ajoittuu pidemmälle ajalle kuin mitä Suomessa, jolloin pitkäjänteisempi työskentely olisi mahdollista. Pitäisin yhdyskuntaseuraamustyyppistä ensisijaista seuraamusta myös perustulain näkökulmasta vähemmän ongelmallisena. Silloin varallisuuteen kohdistuvaa rangaistusta ei suoraan muunnettaisi kokonaisvaltaiseksi vapaudenmenetykseksi.

Jo tässä vaiheessa pitäisin perusteltuna lyhentää nykyistä ns. sakkoelinkautista. Mikäli samalla kertaa on täytäntöön pantavana useita muuntorangaistuksia, niiden yhteenlaskettu enimmäismäärä on tällä hetkellä 90 päivää vankeutta. Maksimi voisi mielestäni hyvin olla 60 päivää vankeutta. Tämä jonkun verran vähentäisi muuntorangaistusta suorittavien määrää ilman että sillä mielestäni olisi merkittävää vaikutusta rangaistusjärjestelmän uskottavuuteen.

Jouko Pietilä
johtaja

